

PRÆSIDES REIPU-
BLICÆ LITERARIÆ
Æq; ac CIVILIS SUSPICIENDI
CIVES UTRIUSq; ADMODUM
CONSPICUI

Et qui Publicæ Societatis commoda ulla in re respicitis
qvosqve illa respiciunt

Juveni Genere nobili ad Societatis Communis incre-
menta & optima qvæq; nato, destinatoq;
& studiis politiori Cive dignis probe polito.

JOHANNI â BENCKENDORFF

brevi sed nec omnino levi oratiuncula
in sui & suorum Commilitonum incitamentum elaboratâ
disqvirenti:

Utrum plus Societati Civili utilitatis afferant, qvi literis
operam navant, an qvi rem tuentur familiarem?

Ad diem 15. Decembr. H. Lq. C.

benevolè attendere ac, ubi meruerit, applaudere nè denegate,
qvi vos, qva par est, submissione invitat

M. JACOBO Wilde.

Humanit. P. P.

RIGÆ, LITERIS NÖLLERIANIS

Humanam rationem rationem vivendi ab irrationalibus doctam creaturis esse, ut asseram, multa quidem me movent, sed & absterrent penè multa. Nunc etenim novam assertionem nunc antiquissimam tamen esse veritatis apparet: Video primam sibi fronte repugnare, Docere & irrationalem esse, sed & facile hanc repugnantiam conciliari & quasi ad moto Mercuriali Caduceo sopiri video, si virum quoque pelucidum quidem, sed nulla videndi virtute pollens, lynceam oculorum ac noniam non minimum juvare confidero: Quid? quod muta quoque & bruta animantia, quibus forte eodem jure aliqui rationem attribuunt (a), tantam eloquentissimi Oratores, essentiam *Dei* humanæ rationi *incogniti* (b) eternam inculcant (c)

præsentemque refert quælibet herba Deum. (d) sed repugnabunt forsitan alii & multis rationibus thesin arietabunt istam Philosophi Morales, cum è Lyceo Aristotelis, tum ex Anglia prorumpentes Hobbesii focii, & his longè plures, quos inter *Sociale* illud de socialitate & vivendi ratione *bellum* acrius ac diutius gestum hactenus est, quam quod Romanos inter & Socios eorum olim gerebatur (e) Hos præsertim meo, nè bellum mihi faciant, si rationem præscriptum sequi creaturæ irrationalis asseruerim, quam tamen illi Dictatricem dudum dixerunt perpetuam, conferentes ei dictatoriam ubique potestatem. Ast viderint illi ne adversus eorundem castrorum hominem, aut (quod gravius esset delictum) dyerfus Dominam suam, ut Tyrii olim servi, (f) insurgant: Ego enim deò omnem rationis sensum non deposui, ut negem, quod recta nobis ratio vivendi rationem dictitet; adhuc quod à me dictum, id ab ea mihi dictatum est. Sic frustra quoque esset Princeps apud Romanos Orator, cui, ut cum Poëta loquar (g) *in triplici nemo par erat foro*, si me Majestatis reum gere vellet, qui videar in ordinem cogere rationem, quam ille *Dominam*

(a) Vid. Lactant. l. 2. Instit. Div. cap. 10. (b) Act. 17. v. 23. (c) Jobi 12. v. 7. & c. (d) Ovven in Epigramm. (e) Flor. l. 3. c. 18. (f) Justin. lib. 18. c. 3. n. 7. (g) Marc. in Epigram. l. 3. epigr. 38.

omnium & Reginam consalutavit, quæ imperet illi animi parti, quæ obedire debet, velut servo Dominus, velut Imperator militi, velut Parens filio. (h) Fasces enim ei abrogare, & imperium ejus tam laetè patens atque potens evertere, meis neque humeris neque numeris convenit. Fortassis autem hæc absolutissima Imperatrix formulam imperii sua sponte aliunde petere constituit, & naturæ, quæ animalibus imperat, æmula, legi suæ, quam vocant, regię obrogare voluit. Id demum ex ingeniosissimis, quæ humana ratio pridem excogitavit, inventis, è limatissimis, quæ quotidiè producit operibus prolixè colligere liceret, si instituti ratio requireret, quod in omnibus sibi exemplum præfixum habuerit, quod imitaretur, adeoque illud Venusini Poëtæ: (i)

O imitatores, servum pecus!

si non absolutè, vel saltem suo modò & post miserandam ejus per lapsum Adami metamorphosin, & ipsi rationi, & qui ejus inventis sibi mimis placent hominibus applicari possit. Quod ad vitæ nostræ, quam dictavit nobis sortem & conditionem, stupendæ eruditionis Vir, qui è castris doctior rediit, quam literiones alii è ludo, eam universam in imitatione ponit (k) Subjicit autem probationis locò habitacula hominum, quæ horum luxuriā dicam an industriā in tantam excreverunt molem, ut præ hujus amplitudine parva illa, unde orta sunt, initia vix oculis attingere possis. Ast non sibi tam ampla concepit palatia ac prætoria humana ratio, quum primum intuita latebrosa ac profunda spelæa, ad similitudinem eorum humilia mapalia designare cœpisset; quin, si à sordidiori origine illa deducere visum est, cum Doxius Gellii filius, dictante ratione, exemplar ab hirundinum nidis peteret, compingendæ sibi domus luteæ (l) ubi tum marmorea Mamurræ Equitis, (m) aut aurea Neronis Imp. Romani (n) domus fuit? Hoc domus fuit exile principium: Domus autem pagi: Pagus urbis fuit. Ratio verò in omni societate tum simplici tum composita, quam hominibus præcepit vivendi rationem, à natura vel creatura accepit irrationali: siquidem quasi digitò indice aves non gregatim tantum volitantes, sed &

(h) Cic. 2. Tusc. quæst. (i) Horat. Flaccus. (k) J. C. Scalig. in Poët. (l) Plin. Hist. mundi l. 8 c. 56. p. m. 180. l. n. 5. (m) Conf. Polyd. Virg. de Invent. rer. l. 3. c. 8. ex Corn. Nep. (n) Sveton. in Ner. c. 31.

sub continuis vel saltem contiguis nidificantes tectis demonstrabat: Tum apes in eodem alveari dulci inmutitas melle considerare jubebat: Tandem & quadrupedes elephantos, tanquam manu factâ, catervatim ingredientibus (o) observare docebat: Reliquas item feras in silva, pisces in lympa, oves & id genus alia animalia in prato, fatis quasi cogente, cohabitare ostendebat. Svadebat ergo homini consimile inire contubernium, adhibitâ in consilium deliberatione, quæ in Rationis imperio consiliarii vices expleat: Voluntas obtemperabat Reginae suæ edicto: Homines sparsim in locis alii saluosos, alii montosis, alii compestribus habitantes, tuguria sua, sive ex ulva palustri composita, sive è lutô ac argilla compacta in unam cogebant viciniam: Alii plaustra pellibus coniecta, in quibus singuli ferinam agebant vitam (p) in unum convehant locum. Coëlescit inde nova societas, quæ à coëundo civilis dicitur: (q) Designantur sociorum domiciliis limites, ductô in orbem aratro: Datur loco urbis denominatio, sive ab urvo, quod primum operis auspiciatissimi instrumentum fuit (r) sive, ab orbica ejus figura (s) Sed nec præter rationem se subisse laborem excitandæ urbis, homines in opere tantum quod moto videbant, utpote quo feliciter succedente, primæ statim urbis, sive Cecropia fuerit, sive Diopolis, (t) conditores Agoniæ litare Deæ læti poterant: Ultro enim, tanquam ad Amphionis cantum affiliisse lateres dixisses, ita confertis & defixis unâ in opere laborantium manibus, labor omnis, quasi sine labore, conficiebatur, & quid socialis vitæ ratio emolumenti veheret, conspiciebatur. Tum demum homines prioris vitæ miseras tumentibus videbant oculis, ut nudi omnium patuissent latrociniiis, ut consilio, ut auxilio fidelium destituti sociorum anxii atque dubii cum tot conflictari rerum difficultatibus coacti fuerint. Harum omnium remedia edocti primum à brutis illis magistris homines usus applicabant suis: Confluebant undique, & alii commodam quærentes vitam (u), loca aëris salubritate & fontium amœnitate jucunda obfidebant: alii de securitate solliciti, (x) montium iuga, collium præcipitia, valliumque concava, quæ à natura ipsa munita erant, occupabant. Maxima

tamen

(o) Plin. l. 8. c. 5. in init. (p) Justin. l. 2. c. 2. n. 3. 4. (q) Polyd. Virg. l. c. 2. (r) Id ibid. (s) Serv. ad 1 æneid. v. 12. (t) Plin. l. 8. c. 56. (u) De his vide Boter. de Orig. urb. l. 1. c. 6. (x) Conf. Id. ib. c. 3.

tamen pars utilitatis studiosa suæ urbicæ vitæ societatem ambire videbatur (y) quod è mutuis sociorum studiis infinita colligi emolumenta videbat. Huic enim *tempus in agrorum cultu consumere dulce est.* (z) Illi castra sequi placet, & hostem à finibus summovere patriis: Alius alio exercetur agone: Diversa, quidem singulorum sunt studia, sed non omnium. Nexu enim tam adamantino inter sese cohærent, ut separari minimè possint: Neque aratro terram dimovere arator, neque bellum conficere bellator sine ferrô potest. Huic ense, illi vomere opus est: Ergo

- - - *tractent fabrilis fabri* (aa)

Nè quâ miles inermis trepidare ad omnem hostilium castrorum motum cogatur, aut, quod Israëlitis quondam usu venit, urgente demum hoste fabros fero requirat & arma (bb). Non enim sæva facie acies terretur instructa, quæ Senes olim Romanorum Semnones terrebant (cc) nec retibus tam strenui capiuntur volones, quàm Mirmillones quondam à retiariis. Sed nè fabri quidem, quod ex Appii carminibus Sallustius (dd) trans tulit, *sua fortuna fabri* ubique sunt, qui æque aliorum indigent subsidiis, ac suis alii. Nolo, quos cultus requirit corporis, sartores futores ve hic adfuere, sed id tantum, quod Boterus quoque auctor haud spernendæ auctoritatis ad urbium refert origines, referam: *Quod ad viros divinâ mentis acie atque ex celsâ animo præditos plurimi confluerint, & civitates atque oppida exstruxerint.* (ee) Horum proin operam in societate oportet fuisse longè maximam, cum magnetis more, ut proverbio dicitur, reliquos attrahere valuerint. Sed quid non fuerit? artem sanè artium callebant omnium: *Omnibus enim artibus volumus attributam esse eam, quæ communis appellatur prudentia, quam omnes, qui cuique, artifices præfunt, debent habere.* (ff) Artes omnes suo conducunt tempori: Prudentia sola omnia temperat nullo adstricta tempori, utpote quæ æterni Dei soboles, præsens præteritum & futurum simul respicit. Quare perelegans est illud ingeniosi Sævedræ inventum, quo prudentiam in serpente repræsentat supra clepsydram arenariam (quæ præsentis currentisq; temporis est hieroglyphicum

(3)

(y) Id. c. 7. (z) Ovid. 2. de Ponto. (aa) Horat. lib. 2. Ep. 1. v. 116. (bb) 1. Sam. 13 v. 19. (cc) Flor. l. 1. c. 13. in med. (dd) In Ep. ad Cæs. de Rep. Ordin. (ee) de Orig. urb. c. 2. (ff) Cic. l. 5. de finib.

cum) Sceptrum spiris suis ambiente & contemplante sese in duplici speculo, præteriti temporis & futuri. Pro elogio ponitur illud Homeri carmen à Virgilio tractatum:

Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur. (gg) Sic utilitatem, quæ societatis mater fuit, cives singuli suam in societatem conferunt communem: Alii tamen aliis uberiores: Sed qui tandem maximam? Id vero dispicere vix Argus quispiam poterit: Neque testibus fides temere est adhibenda in causâ tam communi ut omnes ad unum contingat: Sed audiamus singulos causam pro se dicentes. Prodeunt alii è castris, è Museis alii, alii ex officinis Oratores: Ut maiorem quisque in Republica gloriam est consecutus, sic prior sententiam rogari vult: Primas sibi Principes viri poscunt. Galbam videas, ut quondam solebat comparere paludatum, dependente à cervicibus pugione ante pectus (hh) Scilicet militem vides, qui vel habitu præfert signum præstiti à sese Reipublicæ beneficii, dum *Citharædum* (ii) depellebat, *simum* se, nè dicam Mimum, substituebat (kk) Audias forte his suam adversus doctos Principes asserentem prærogativam: *Natura optima Dux est rectè vivendi*. (ll) Claudis ei latus Licinius Imp., qui cum nè nomen quidem suum scribere possit, in summo tamen Majestatis fastigio sese videns, jactat illud suum: *Scientiam pestem publicam, Philosophos verò & Oratores etiam venenum esse Reipublica*. (mm) Horum & ducta & auspiciis totæ, quæ eos sequuntur, Principum turmæ, gladio se non consilio consuluisse urbi quin orbi contendunt, & si res exigat, stricto conficere ense volunt. Eccum Theodoricum Gothorum Regem, qui toto imperii decennio, quatuor priores apices nominis sui, quos edictis subscriberet suis, addicere non potuit. Cognoscas etiam inter illos Antiochum & Lyfi-

(gg) Saverd. Symb. 28. p. 216. (hh) Sveton. in Galba, c. 11. (ii) Neronis cognomen. ap. Svet. c. 41. fortè idè ei inditum, quia literarum tam rudis fuit, ut Imp. primus alienæ facundiæ eguisse notetur. Tac. l. 13 Ann. c. 3. (kk) Ita Galba dictus ap. Svet. c. 13. forsan ob ingenium servile Conf. Id. c. 14. & Gvazius de Convers. Civ. Diss. IV, p. m, 289. (ll) Cic. in Læl. (mm) Saverd. Symb. IV.

Lyfimachum Reges, qui Philosophos nè inter cives quidem tolerandos esse clamant, Valentinianum, Maximinum, Martianum, aliosque qui è sordida colluvie ad sedem Imperatoriam enatarunt. Hos ut audire singulos prolixum foret, sic in fastum, quem supra notavi, diem (faxit Deus & faustum!) audiendos differemus. His è multis sese opponit Julius Cæsar, qui ut primus fuit Imp., sic cui eruditione cedere debeat, nè Cicero quidem vidit (nn) & Galba quem non verminari non posse putat (oo) hoc reponit: *Licet prudentia quosdam impetus à natura sumat, tamen perficienda doctrina est*. (pp) Huic pollicem premit Fridericus II. Imp. *μολύβδῳ*, qui Licinio illud suum licitè in aurem dicit: *Non posse regi populum absq. doctrina & virtutis adjumentis, quæ ex libris doctorum hominum possunt haberi certissima* (qq) Reliquos quid quisque certatim ingerant præ multitudine audire non licet. (rr) Post Principes ministri eorum in societate magni fiunt, & momentum non exiguum ad emolumentum adferre publicum creduntur. Si inter hos illum Ducis Gottorpiensis ad Moscovitas & Persas Legatum confules, qui mercaturam alias profitebatur (ss) fortè illud Valerii Maximi ex illo audias: *Quid doctrina proficit? ut politiora scilicet, non ut meliora fiant ingenia: quoniam quidem solida virtus nascitur magis, quàm fingitur* (tt) Huic sane vilissima capita Narcissum Claudio olim ab epistolis & Pallantem eidem à rationibus (uu) nec non Icelum ac reliquos Galbæ pædagogos (xx) calculum adjicientes album videas. Ast si contra Meccenatem Augusti quæras, fortè illud clientis sui ingeminarer:

Doctrina sed vim promovet insitam

Reliq. cultus pectora roborant. (yy)

Reliquos societatis accolæ committere vix ausim, nè qui opere assiduo manus plus suas quam lingvas exercuere, formulâ cadentes, à verbis ad

ver-
(nn) Svet. ex Cic. Bruto in vita Cæs. c. 55. (oo) Conf. origo nom. Galbæ in Svet. Galb. c. 2. (pp) Quintil. l. 12. Instit. Orat. c. 2. init. fol. m. 186. (qq) Schonborn. l. 2. Polit. c. 32. (rr) Conf. M. Joh. Gotth. Hardt Politicum illiteratum. It Schonborn. l. c. ubi plura leges exempla. (ss) Olear. in Ilin. Pers. (uu) Svet. in Claud. c. 29. (xx) Id. in Galb. c. 14. (yy) Horat. l. 4. Carm. Od. 4. Strop. 9.

verbera deveniant, & novum moveant sociale bellum, armorum loco in-
 strumentis utentes suis, quibus quisque maximam, ut putat, societati elabo-
 rat utilitatem. Metuendum sic foret, ne Jafonis dicar dentes venenatos
 disseminasse, unde contentio in funestum ipsique societati exitiabile bellum
 crescat, si ipsi focii diffociati ad internecionem usque in sese grassentur. Re-
 quiramus ergo Judicem, qui, his hæc quorum tandem sit, pronunciet! Sed
 ecquod forum sequemur? Utrum publici & translatitii juris controversia,
 an privati est? An ad Prætoriam sellam, aut centumviralem hastam defe-
 renda? Ego fanè meum de ea publicare judicium vel ideò non ausim,
 quòd ob vitæ, quam profiteor, rationem partis alterius studiosior possum
 videri. Cum verò meminerim me aliquoties legisse, viros prudentia
 Claros capiti, quod ejus sedes est, reliquos in societate Cives corpori qui-
 dem universos, singulos singulis nunc manibus, nunc articulis comparari;
 Optarem ut obtingeret faciundus aliquis Menenius Agrippa, qui apolo-
 gum suum de corporis membris, quò secedentem olim à Patribus plebem
 in urbem reduxit, (zz) iteratò proponeret, & singulis societatis membris
 persvaderet, quod nullo eorum privari societas queat, nisi mutilari velit?
 Licet enim quispiam hisce decidere causam velle videatur: *ἢ μὲν ὄργῃς ἀπὸ
 τῆς προέχοντος ἀέρος λαμβάνει τὸ φῶς, ἢ δὲ ψυχὴ ἀπὸ τῶν μαθημάτων.* (aaa) Ni-
 mis tamen remota videtur esse decisio, & quod illiterati excipiant non de-
 est, cum eorum causam aliqui multis agere argumentis videantur. (bbb) Si
 tamen, qui Societatis sive Præsides sive Cives aut quocunque nomine mem-
 bra sunt, suâ interesse arbitrantur atque ipsius societatis, ut quâ re illa ampliari
 & in majus evehi maximè possit cognoscant, illi Nobilem genere & literis
 Juvenem dictò die de eâ re sententiam laturum audire nè graventur. Ju-
 venilis eqvidem erit & vix matura, utpote non Judicis usu edocti sed ti-
 ronibus in hoc forum primum deducti, attamen in optimo flore constituti, &
 ad maturitatem propediem adspirantis. Dabam Rigæ. A. R. S. 1703.
 Dom. 3. Adventus Dominici.

(zz) Flor. l. 1. c. 23. (aaa) Diog. Laërt. in Arist. (bbb) Loredano nelle, Bizzar-
 rie Parte 2. in Problem. se sia meglio che il Prencipe habbia i sudditi dotti, &
 ignoranti, p. 102. &c. Conf. in Sayedr. l. 1. c. & Hardtium l. 1. c.